

BENDRA ŽUVININKYSTĖS POLITIKA: IŠTAKOS IR RAIDA

Bendra žuvininkystės politika (BŽP) pirmą kartą suformuluota Romos sutartyje. Iš pradžių ji siejosi su bendra žemės ūkio politika, o laikui bėgant palaipsniui tapo labiau nepriklausoma. Pagal 2002 m. persvarstytą BŽP visų pirma siekiama užtikrinti darnią žuvininkystę, žvejų pajamas ir nuolatinės darbo vietas. Keletas žuvininkystės politikos pakeitimų įtraukti į Lisabonos sutartį. 2013 m. Taryba ir Parlamentas susitarė dėl naujos BŽP siekiant ilgalaikio žvejybos ir akvakultūros veiklos darnumo aplinkos, ekonominiu ir socialiniu požiūriu.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 38–43 straipsniai.

SESV numatytos tam tikros naujovės, susijusios su Parlamento įtraukimu į BŽP srities teisės aktų rengimo procesą. Svarbiausias pakeitimas – tai, kad BŽP tikslams įgyvendinti reikalingi teisės aktai priimami laikantis įprastos teisėkūros procedūros (anksčiau vadintos bendro sprendimo procedūra), taigi, Parlamentas tampa vienu iš teisės aktų leidėjų. Tačiau tokius teisės aktus gali priimti tik Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu.

Lisabonos sutartyje nustatyta, kad tarptautinius žvejybos susitarimus tvirtina Taryba, jeigu tam pritaria Parlamentas.

TIKSLAI

Žuvininkystė – gamtinis, atsinaujinantis, kilnojamas ir bendras turtas, kuris yra mūsų bendro paveldo dalis. Žuvininkystės veikla reglamentuojama bendra politika, kai ES lygmeniu tvirtinamos bendros taisyklės ir taikomos visose valstybėse narėse. Pirminiai BŽP tikslai – išsaugoti žuvų išteklius, apsaugoti jūrų aplinką, užtikrinti ES laivynų ekonominį gyvybingumą ir aprūpinti vartotojus kokybišku maistu. Per 2002 m. reformą šie tikslai papildyti tausaus gyvųjų vandens išteklių naudojimo tikslu, siekiant užtikrinti pusiausvyrą aplinkos apsaugos, ekonomikos ir socialiniu požiūriu, ir nurodyta, kad tausumo siekiai turi būti grindžiami patikimomis mokslinėmis rekomendacijomis ir atsargumo principu.

LAIMĖJIMAI

A. Bendroji informacija

Iš pradžių bendra žuvininkystės politika buvo sudedamoji bendros žemės ūkio politikos dalis, tačiau, valstybėms narėms 1970 m. patvirtinus išskirtines valstybių narių

ekonominės zonas (IEZ) ir į Europos bendriją įstojus didelius laivynus turinčioms naujoms valstybėms narėms, ji palaipsniui išsivystė į atskiros srities politiką. Šie pokyčiai reiškė, kad Bendrijai reikėjo spręsti specifines žvejybos problemas, tokias kaip prieiga prie bendrų išteklių, išteklių išsaugojimas, struktūrinės žvejybos laivynui taikytinos priemonės, ir tarptautinių santykių klausimus, susijusius su žvejyba.

1. Pradžia

Tik 1970 m. Taryba priėmė teisės aktą dėl bendro žuvininkystės produktų rinkos organizavimo nustatymo ir nustatė Bendrijos žuvininkystės struktūrinę politiką.

2. Ankstyvieji pokyčiai

Žuvininkystės klausimai buvo labai svarbūs vykstant 1972 m. derybų dėl Jungtinės Karalystės, Airijos ir Danijos stojimo į EEB procesui. Derybos baigėsi tuo, kad buvo atsisakyta pagrindinio laisvos prieigos principo. Nacionalinės teisės, t. y. išskirtinė teisė į priekrantės žvejybą teritoriniuose vandenyse, kuri apibrėžiama kaip žvejyba ne toliau kaip 12 jūrmylių nuo kranto, išplėstos iki teisių, kurias suteikia išskirtinės ekonominės zonos (IEZ), apimančios 200 jūrmylių nuo kranto. Valstybės narės sutiko savo žvejybos išteklių valdymą perduoti Europos bendrijai.

3. BŽP reglamentai ir reformos

a. 1983 m. reglamentas

Po kelerius metus trukusių derybų, 1983 m., Taryba priėmė Reglamentą (EEB) Nr. 170/83, nustatantį naujos kartos BŽP, pagal kurią įtvirtintos išskirtinės ekonominės zonos (IEZ), suformuluota santykinio stabilumo sąvoka ir nustatytos išteklių išsaugojimą užtikrinančios valdymo priemonės, paremtos bendrais leidžiamais sužvejoti kiekiais (BLSK) ir kvotomis. Po 1983 m. BŽP teko koreguoti, nes 1985 m. Grenlandija pasitraukė iš Europos bendrijos, 1986 m. įstojo Ispanija ir Portugalija ir 1990 m. susivienijo Vokietija. Šie trys įvykiai turėjo poveikį Bendrijos laivyno dydžiui ir struktūrai ir žvejybos pajėgumams.

b. 1992 m. reglamentas

1992 m. Reglamente (EEB) Nr. 3760/92, kuriame nustatytos žuvininkystės politikos iki 2002 m. nuostatos, stengtasi panaikinti didelį laivyno pajėgumų ir žvejybos galimybių disbalansą. Jame remta priemone siekta mažinti Bendrijos laivyną, o socialinį poveikį mažinti struktūrinėmis priemonėmis. Į reglamentą įtraukta „žvejybos pastangos“ sąvoka, siekiant atkurti ir palaikyti turimų išteklių ir žvejybos pusiausvyrą. Reglamentas suteikė galimybę naudotis ištekliais taikant veiksmingą licencijų išdavimo sistemą.

c. 2002 m. reforma

Reglamentu (EEB) Nr. 3760/92 nustatytos priemonės nebuvo pakankamai veiksmingos, kad būtų sustabdytas peržvejojimas, daug žuvų išteklių nyko toliau ir netgi kur kas sparčiau. Kritinė padėtis lėmė reformą – 2002 m. gruodžio mėn. Taryba priėmė tris reglamentus, kurie įsigaliojo 2003 m. sausio 1 d.:

— Pagrindų reglamentą (EB) Nr. 2371/2002 dėl žuvų išteklių apsaugos ir tausojančio naudojimo (kuriuo panaikinami reglamentai (EEB) Nr. 3760/92 ir (EEB) Nr. 101/76),

- Reglamentą (EB) Nr. 2369/2002, nustatantį išsamias Bendrijos struktūrinės paramos žuvininkystės sektoriuje taisykles ir tvarką (kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2792/1999),
- Reglamentą (EB) Nr. 2370/2002, nustatantį nepaprastąją Bendrijos priemonę, skirtą žvejybos laivų pašalinimui iš apyvartos.

Pagrindinis 2002 m. reformos tikslas – užtikrinti darnią žuvininkystės sektoriaus ateitį, t. y. užtikrinti žvejų nuolatinės pajamas ir darbo vietas ir aprūpinti vartotojus sykiu išsaugant trapią jūrų ekosistemų pusiausvyrą. Reforma nustatytas ilgalaikis požiūris į žuvininkystės valdymą, įskaitant neatidėliotinų priemonių, apimančių daugiamečius išteklių, mažesnių negu nustatytos saugios biologinės ribos, atkūrimo planus, ir daugiamečius kitų išteklių valdymo planus, rengimą.

Tam, kad būtų užtikrinta veiksmingesnė, skaidresnė ir sąžiningesnė kontrolė, Vigo mieste (Ispanijoje) įsteigta Bendrijos žuvininkystės kontrolės agentūra (EFCA).

2002 m. reforma sudarė sąlygas žvejams daryti didesnę įtaką, kai priimami su jais susiję sprendimai, nes sukurtos regioninės patariamosios tarybos, kurias sudaro žvejai, mokslo ekspertai, kitų sektorių, susijusių su žuvininkyste ir akvakultūra, atstovai, regioninės ir nacionalinės valdžios institucijos, aplinkosaugos organizacijos ir vartotojai.

2013 M. BENDROS ŽUVININKYSTĖS POLITIKOS REFORMA

2002 m. reforma per trumpą laiką nepateisino lūkesčių, kadangi kai kurių išteklių padėtis toliau blogėjo. Tuo pačiu metu atsirado problemų, kurios anksčiau nebuvo pastebėtos, pvz., žuvų išmetimas į jūrą.

2009 m. Komisija pradėjo viešąsias konsultacijas dėl BŽP reformos, siekdama į šios srities politiką integruoti naujus ES žuvininkystę XXI a. reglamentuosiančius principus. Po ilgų diskusijų Taryboje ir (pirmą kartą) Parlamente 2013 m. gegužės 1 d. pasiektas susitarimas dėl naujos žuvininkystės sistemos, grindžiamos trimis pagrindiniais ramsčiais:

- naujaja BŽP (Reglamentas (ES) Nr. 1380/2013),
- bendru žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimu (Reglamentas (ES) Nr. 1379/2013),
- naujuoju Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondu (EJRŽF) (Reglamentas (ES) Nr. 508/2014).

Naujosios BŽP tikslas yra užtikrinti, kad žvejybos ir akvakultūros sektorių veikla ilginiui būtų aplinkos požiūriu tvari ir būtų valdoma būdu, derančiu su ekonominės, socialinės ir užimtumo naudos tikslais. Svarbiausi elementai yra šie:

- daugiametis ekosistema grindžiamas valdymas, siekiant sustiprinti vaidmenį, skirtą ankstesnės reformos daugiamečiams planams, taip pat laikytis labiau į ekosistemą orientuoto požiūrio, rengiant įvairių išteklių žvejybos ir žuvininkystės planus, atsižvelgiant į regioninę ES geografinių rajonų sistemą;

- didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis: atsižvelgiant į tarptautinius įsipareigojimus, pvz., priimtus 2002 m. Johanesburgo aukščiausiojo lygio susitikime darnaus vystymosi klausimais, naujoje BŽP nustatytas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis – pagrindinis visų rūšių žvejybos tikslas. Jeigu bus įmanoma iki 2015 m., bet ne vėliau kaip 2020 m., bus nustatytas mirtingumo dėl žvejybos koeficientas, kurio laikantis užtikrinamas didžiausias leidžiamas tausios žvejybos laimikis (FMSY) (tam tikros rūšies žuvų išteklių, iš kurių gaunamas didžiausias galimas tausios žvejybos laimikis, žvejybos lygis);
- draudimas į jūrą išmesti žuvis: naujoji reforma nutrauks vieną iš labiausiai nepriimtinių praktikų, įprastų ES žvejyboje. Reglamentuojamų rūšių išmetimas į jūrą bus palaiapsniui išnaikintas, drauge bus taikomos gretutinės priemonės šiam draudimui įgyvendinti. Iki 2019 m. visose ES žvejybos srityse bus įgyvendinta nauja draudimo išmesti į jūrą politika;
- Kalbant apie laivyno pajėgumus, naujoji BŽP įpareigoja valstybes nares pritaikyti savo žvejybos pajėgumus parengiant nacionalinius planus, kad jie atitiktų žvejybos galimybes. Mažos apimties žvejyba atlieka svarbų vaidmenį naujojoje BŽP. Išskirtinė teisė žvejoti zonoje ne toliau kaip 12 jūrmylių nuo kranto tradiciniams laivynams bus suteikiama iki 2022 m.
- taisyklės, reglamentuojančios ES žvejybos laivynų veiklą trečiųjų valstybių ir tarptautiniuose vandenyse, bus nustatomos palaikant ES išorės santykius ir užtikrinant, kad jos atitiktų ES politikos principus. Susitarimai dėl žvejybos tokiuose vandenyse susiję su tausios žvejybos partnerystės susitarimais (TŽPS) ir su ES dalyvavimu regioninių žvejybos valdymo organizacijų (RŽVO) veikloje.
- Darni akvakultūra padidinant laimikius, kad būtų galima aprūpinti ES žuvis rinką, ir skatinti pakrančių ir kaimo vietovių ekonomikos augimą rengiant nacionalinius planus.
- Nauji įsipareigojimai reikalauja, kad valstybės narės stiprintų mokslo vaidmenį rinkdamos daugiau duomenų ir dalydamosi informacija apie išteklius, laivynus ir žvejybos veiklos poveikį.
- Decentralizuoto valdymo sistema, sprendimų priėmimo procedūrą perkeliant arčiau žvejybos vietų – ES teisės aktų leidėjai nustato bendrą sistemą, o valstybės narės parengia įgyvendinimo priemones ir bendradarbiauja tarpusavyje regiono lygmeniu.
- Esamas techninių priemonių rinkinys, įtrauktas į Tarybos reglamentą (EB) Nr. 850/98, sudaro sudėtingą ir nevienalytę nuostatų sistemą, kuri šiuo metu persvarstoma, kad pagal naująją BŽP būtų galima taikyti naują techninių priemonių rinkinį.

Reformos paketo dalis – bendras žvejybos ir akvakultūros produktų rinkos organizavimas.

Naujas Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF) bus finansinė priemonė, kuri padės įgyvendinti BŽP ir bendrą žvejybos ir akvakultūros produktų rinkos organizavimą.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

A. Kompetencija

- Žuvininkystės teisės aktai: Lisabonos sutartyje numatyta bendro sprendimo procedūra (įprasta teisėkūros procedūra)
- ES dalyvavimas tarptautinių žvejybos konvencijų veikloje ir susitarimų sudarymas su trečiosiomis valstybėmis (bendras sprendimas su Taryba)

B. Vaidmuo

Lisabonos sutartis suteikė Parlamentui didesnę galią priimti teisės aktus ir sudarė jam sąlygas padėti formuoti bendrą žuvininkystės politiką ir tikrinti taisykles, kurios reglamentuoja ES žvejybos ir akvakultūros sektorių veiklą.

Parlamentas priėmė keletą rezoliucijų, susijusių su būtinybe reformuoti BŽP:

- 2016 m. balandžio 12 d. rezoliuciją dėl mažos apimties priekrantės žvejybos inovacijų ir įvairinimo nuo žuvininkystės priklausomuose regionuose^[1]. Joje Komisija raginama skirti daugiausia dėmesio socialiniams ir ekonominiams priekrantės žvejybos ir nedidelio masto žvejybos aspektams ES.
- 2017 m. balandžio 27 d. rezoliucija dėl atokiausių regionų žvejybos laivynų valdymo^[2]: į tekstą įtrauktos nuostatos, susijusios su atokiausių regionų (AR) ypatumais ir geografinėmis sąlygomis ir su geresniu naudojimuši Sutarties 349 straipsnyje ir BŽP reglamente numatytais galimybėmis, susijusiomis su reglamentais, fondais ir programomis, kad būtų galima reaguoti į konkrečius sunkumus, su kuriais susiduria AR.
- 2017 m. liepos 4 d. rezoliucija dėl su žuvininkyste susijusio turizmo vaidmens įvairinant žuvininkystę^[3]: šis tekstas atspindi ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2020 m. nustatytą 4 tikslą padaryti žvejybą tausėnę, o jūras sveikesnes, skatinant sektorių vykdyti kitokią veiklą, pavyzdžiui, verstis ekologiniu turizmu.
- 2017 m. spalio 24 d. rezoliucija „Bendra žuvininkystės politika: įpareigojimo iškrauti laimikį vykdymas“^[4]. Ši rezoliucija susijusi su pasiūlymu dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1380/2013: Parlamentas ragina Komisiją dar kartą perduoti klausimą svarstyti Parlamentui, jei ji savo pasiūlymą pakeičia nauju tekstu, jį keičia iš esmės arba ketina jį keisti iš esmės.
- 2018 m. birželio 12 d. rezoliucija dėl mėgėjų žvejybos Europos Sąjungoje padėties^[5]: tekste pabrėžiamas poreikis užtikrinti, kad būtini duomenys apie mėgėjų žvejybą būtų reguliariai renkami, ir pabrėžiama, kad iš esmės labai svarbu dalytis tokiais duomenimis.

[1]OL C 58, 2018 2 15, p. 82.

[2]OL C 298, 2018 8 23, p. 92.

[3]OL C 334, 2018 9 19, p. 20.

[4]OL C 346, 2018 9 27, p. 363.

[5]Priimti tekstai, [P8_TA\(2018\)0243](#).

